

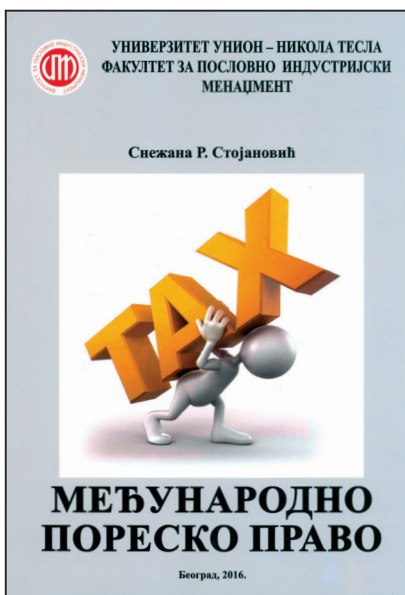
УДК 336.227(075.8)(049.3)

DOI: <https://doi.org/10.22182/spm.5912018.18>

Приказ

Биљана Витковић
*Министарство финансија
Републике Србије, Београд*

МЕЂУНАРОДНО ПОРЕСКО ПРАВО И МЕЂУНАРОДНА ПОЛИТИКА

Снежана Р. Стојановић,
Међународно пореско право,
Факултет за пословно
индустријски менаџмент
Универзитета Унион – Никола
Тесла, Београд, 2016, 169 стр.

Опорезивање није техничко питање. Реч је о особито политичком и филозофском питању.

Без пореза, друштво нема заједничку судбину и колективну могућност деловања. Одувек је било тако. Пореска револуција лежи у средишту сваког значајног политичког преокрета. Стари режим нестао је када су револуционарне скупштине изгласале укидање пореских привилегија за племство и клер и установиле универзално и модерно опорезивање. Америчка револуција родила се кад су поданици британских колонија одлучили да узму судбину у своје руке и установе сопствени порез („No taxation without representation“). Контекст се променио током два века, али је суштина и данас остала иста. Феномен опорезивања је сувише значајан да би био препуштен само економистима, правницима, социолозима, историчарима, филозофима... Он је од важности за конкретну државу, а због глобализације, употребе интернета, све већег обављања пословне активности *on-line* и све већег броја мултинационалних компанија добија и међународну димензију, али свакако и веома изражену субјективну и психолошку димензију. Логично, конкретна форма коју имају порези, у свим је друштвима, неизбежно – у самом средишту политичког сукобљавања. Циљ је постићи сагласност о томе ко шта мора да плати и у име којих принципа – што није лако – јер се људи разликују у бројним димензијама, почев од дохотка и капитала. По-

себно, у свим друштвима постоје особе које наслеђују мало, али имају велики доходак од рада, и обрнуто. Тешко је замислити да све нације света успоставе пореску скалу која би се примењивала на сва богатства у свету, и да затим складно расподеле приходе међу свим земљама.

Како сачувати економску отвореност и глобализацију – ефикасно регулишући и праведно делећи корист унутар и између земаља, какво опорезивање би омогућило да се избегне бескрајна спирала неједнакости и да се ефикасно регулише забрињавајућа динамика глобалне концентрације богатства – питања су о којима се веома често и веома живо расправља у медијима, на институтима, факултетима, стручним конференцијама и научним трибинама као и у куларима економских институција. Имајући у виду наведена питања – која су у фокусу друштвене и академске расправе – могло би се рећи да смо на почетку 21. века, на неки начин, у истој позицији у којој су били наши претходници у 19. веку. Сведоци смо импресивних промена – као последице глобалних изазова који су додали нове функције националним јавним финансијама у контексту реакције на глобализацију њених главних активности и компетенција (преосмишљена је пожељност развоја јавних финансија према националним параметрима) – и веома је тешко да сазна-

мо докле оне могу ићи и на шта ће за неколико деценија личити опорезивање унутар и између земаља. Економисти 19. века имају огромну заслугу: поставили су питање међународних финансијских односа у средиште анализе, и настојали да проуче дугорочне тенденције. Њихови одговори нису увек били задовољавајући, али су барем постављали права питања.

Коментаришући међународни порески садржај у интервалу првих деценија 21. века, стручњаци из ове области сагласни су да је еквивалент за светски порески систем данас неуравнотеженост и дисхармонија. Искрпним објашњењем и анализом кључних института међународног пореског права, др Стојановић је у студији *Међународно пореско право* истакла начин на који дисхармонија актуелних пореских процедура утиче на ефикасност и правичност међународног опорезивања и тиме покушала да приближи читаоцима процесе који се одвијају унутар глобалног пореског пејзажа – у обиму већем од онога обухваћеног студијама о Пореском праву.

Предмет истраживања студије најконкретније одређује сам наслов дела. У књизи је прецизно успостављен оквир у коме ће се кретати разрада истраживања која је највећим делом посвећена структури нормативног поретка, тј. обавезујућим правилима садржаним у међународним по-

реским и другим међународним уговорима као и правилима садржаним у самим националним (пореским и другим) законима.

Актуелност проблема којим се студија бави произилази и из чињенице да међународно опорезивање, као део реалне стварности која је значајна за друштво, његове односе и функционисање, у савременом друштву наилази на многобројне изазове. Имајући у виду свеопшту глобализацију, све већи значај међународне трговине и прекограничног кретања добара, али и пословне активности, капитала и људи, међународно пореско право, а посебно међународни порески уговори, постају све значајнији.

Ниво сазнања од којег се полази у истраживачком процесу јасно је истакнут у студији. Најзначајнији резултати досадашњих истраживања интерпретирани су на нов начин, тако да су проблеми међународног пореског права и позиција Србије у међународним оквирима када је у питању анализирана проблематика сагледани у новом светлу.

Научни значај дела проистиче из потребе да се унапреди теоријско-аналитички приступ разумевању међународног пореског права, које је део шире науке о пореском праву, што је значајно за продубљивање или проширивање научног сазнања о предмету истраживања, те методологији као науци – применљивости и

поузданости метода, техника и инструмената истраживања.

Друштвени значај студије, између осталог, проистиче из доприноса решавању друштвених проблема у оквиру предмета истраживања.

Настојање студије да пружи приказ темеља међународног пореског права, са посебним освртом на циљеве које имају различите правне одредбе, налагало је анализу, разумевање и тумачење у нас ретко виђеног дијапазона извора, класичне и савремене литературе, те обраду савремених методолошких праваца и њихове сугестије у овој области, као и истраживачке контроверзе.

Материја међународног опорезивања презентирана је приступачно и директно на стотину седамдесет страница – оптималном обиму за разумевање суштине овог огранка пореског права. Књига садржи Предговор, који читаоце јасно и прегледно уводи у најзначајније расправе, дешавања и проблеме који обликују међународно пореско право. Рад је структуриран у три логички добро постављене и повезане целине, које се састоје од по неколико глава – у којима је дата синтеза рационалних и сврсисходних, међусобно сагласних и функционално повезаних ставова, судова и закључака о предмету истраживања. Садржајем књиге обухваћена су питања која се, иначе, изучавају у оквиру материје међународног опорези-

вања на светским универзитетима: међународно двоструко опорезивање и уговори о избегавању двоструког опорезивања, као и њихов однос према националном праву, међународно пореско планирање и проблем злоупотреба пореских уговора и мера које се против њих предузимају. Садржина дела је организована тако да читалац може одабрати одговарајући одељак и тако ће проистудирати било који аспект међународног пореског права.

Унутар првог дела књиге „Међународно пореско право и међународни порески уговори“, који се састоји од три главе: „Појам међународних пореских уговора“; „Неутралност увоза капитала *versus* неутралност извоза капитала“ и „Двоструко опорезивање и чињенице за одређивање пореске надлежности“, ауторка објашњава разлоге за појаву међународног двоструког опорезивања, односно чињенице за одређивање пореске надлежности и указује на методе и мере за његово отклањање.

У другом делу уџбеника „Модели уговора о избегавању двоструког опорезивања“, који обухвата шест глава: „Значај модела“; „Настанак и развој модел конвенција“; „Структура и међусобни однос модел конвенција *OECD*-а и УН о порезима на доходак и имовину“; „Модел конвенција САД о порезу на доходак“; „*OECD* модел конвенција о порезима на имовину, наслеђе

и поклон“ и „Уговори Републике Србије о избегавању двоструког опорезивања“, детаљно је изложена садржина три модела уговора о избегавању двоструког опорезивања (*OECD*, УН и САД), са посебним освртом на уговоре Републике Србије о избегавању двоструког опорезивања.

Трећи део студије „Међународно пореско планирање, злоупотребе пореских уговора и противмере“, који се састоји од три главе: „Пореско планирање и међународно пореско планирање“; „Злоупотребе пореских уговора“ и „Мере против злоупотреба пореских уговора“, посвећен је анализи међународног пореског планирања и злоупотреби пореских споразума, као и мерама које се на глобалном плану предузимају како би се спречиле различите пореске злоупотребе од стране пореских обвезника (мултинационалних компанија и богатих појединаца). Ради се о пројекту *BEPS* који на иницијативу и уз надзор Групе 20 спроводи *OECD*, америчком закону *FATCA* и усвајању од стране великог броја држава глобалног стандарда о размени финансијских информација у пореске сврхе.

На крају књиге, приложена је Библиографија аутора, радова и релевантне нове литературе – који су дали највећи допринос у достизању сазнања у области међународног пореског права – са интернет адресама на који-

ма читаоци који се занимају за одређену област (критичка размишљања, извештаје, акте међународних институција, изворе документације и података који се налазе у специјализованим државним установама...) могу пронаћи додатне информације. Списак коришћене литературе чини 58 извора. Ауторка је нашла упориште за највећи део ове студије у страним изворима. Уџбеник садржи графичке прилоге (блок схеме, табеле...) који пружају потпунији увид у кључне тезе, те места на којима су оне изнете у књизи. Разумевање изложених закључака у студији употпуњено је илустрацијом кратких примера који нису детаљно образлагани да би се избегло оптерећивање текста и како читалац не би изгубио нит.

Дело је писано академским и прецизним језиком – једноставно и интересантно – уз употребу сликовитих термина и јасно одређених концепата, што је и разумљиво, будући да је у питању универзитетски уџбеник. Укупном квалитету садржине уџбеника доприносе цитати употребљени у тексту, техничка педантност и начин излагања који је одмерен и скројен с подједнаком пажњом за крупне друштве-

не токове и посебности које ова тема налаже.

Књига *Међународно пореско право* ауторке др Снежане Р. Стојановић – која је већ писала кључне радове из области фискалних односа између нивоа власти, фискалне децентрализације, локалних финансија, буџетског и пореског права¹ и као предавач дала немерљив допринос разумевању јавних финансија и (европског и међународног) пореског права – упознаје читаоце са комплексном и актуелном проблематиком из домена међународних пореских односа на методичан начин. Књига је превасходно намењена студентима основних академских студија Пословног и правног факултета² Универзитета „Унион – Никола Тесла“, а као изборни предмет, *Међународно пореско право* изучава се на студијском програму „Право“.

Изложена материја може бити од велике користи истраживачима у свим дисциплинама друштвених наука, новинарима и коментаторима, политичким активистима свих оријентација, привредницима, предузетницима и посебно пореским службеницима који раде на решавању пореских случајева са међуна-

1) Ауторка је објавила следеће студије: *Пореско планирање мултинационалних компанија – изазови и ограничења* (2017 – у штампи), *Европско пореско право* (2016), *Финансије и финансијско право* (2016), *Пореско право* (2016), *Неправична пореска конкуренција у Европској унији* (2010), *Финансирање Европске уније* (2008), *Фискални федерализам* (2005) и *Заједница прихода у пореском систему Србије* (2002), али и бројне радове у домаћим и међународним научним и стручним часописима.

2) Факултет за пословно индустријски менаџмент је у току 2016. године променио назив, тако да почев од 1. јануара 2017. послује под називом Пословни и правни факултет.

родним елементом, пореским консултантима и запосленима у сектору финансија – који могу допринети да корпорација или физичко лице остваре значајне пореске уштеде, а да прописи не буду повређени, а надасве образованим читаоцима који желе да унапреде своје знање и вештине из области пореза, као и грађанима за које би ваљало да се озбиљно интересују за чињенице о опорезивању: појави и развоју, тј. историји пореза, сврси убирања пореза, особинама појединих пореза (врстама пореске стопе), типовима пореза, избегавању плаћања пореза и феномену сукоба пореских јурисдикција. Студија представља посебно корисно штиво свима који, боравећи у једној, а радећи или инвестирајући капитал у другој земљи, излажу свој доходак или своју имовину ризику двоструког опорезивања.

Студија *Међународно пореско право* појављује се као новина у домаћој пореској литератури и значајни је помак у домену јавних финансија и пореског права у Србији. Књига ће свакако привући велику пажњу домаће пореске јавности, али и шире публике јер је ауторка једноставним речима објаснила врло сложене међународне пореске феномене и тиме приказала главне токове и процесе у међународном пореском праву, што ће несумњиво помоћи разумевању савремених дешавања у сфери међународ-

ног двоструког опорезивања и пореске евазије и представљати важан подстицај за даља истраживања у овој области.

Република Србија је, као и све државе, заинтересована да путем закључивања уговора, првенствено са државама које су њени најзначајнији економски партнери, а затим и са другим државама, елиминише проблем међународног двоструког опорезивања и тиме олакша укључивање у међународну поделу рада и интензивира своје економске и финансијске односе на светском плану. Оригиналном систематски спроведеном анализом, др Стојановић је нашој земљи осветлила простор за побољшање пореског система бољом практичном применом важећих правила, допуном постојећих, као и усвајањем недостајућих правила неопходних за што боље укључивање Србије у светске економске и финансијске токове, чиме би се могао омогућити „заокрет“ у пореским односима – као најзначајнијем облику јавних прихода – и постизање веће финансијске ефикасности на националном и на међународном плану, али и значајне конкурентске предности.

